ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

PAOLO MENGOZZI

της 18ης Ιουλίου 2007 [1]

1. Η παρούσα υπόθεση αφορά προσφυγή δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ την οποία άσκησε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά του Βασιλείου της Σουηδίας με αίτημα να αναγνωριστεί ότι το εν λόγω κράτος μέλος, εφαρμόζοντας σύστημα εσωτερικής φορολογίας το οποίο προστατεύει εμμέσως τον ζύθο, προϊόν κυρίως εγχώριο, έναντι του οίνου, ο οποίος ως επί το πλείστον εισάγεται από άλλα κράτη μέλη, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 90, δεύτερο εδάφιο ΕΚ.

I — Η επίμαχη εθνική ρύθμιση

2. Στη Σουηδία, ο φόρος επί των αλκοολούχων ποτών [2] καθορίζεται βάσει του κτηθέντος κατ' όγκο αλκοολικού τίτλου (περιεκτικότητας σε αλκοόλη).

3. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι κατά τον χρόνο της προσχωρήσεως του Βασιλείου της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 1995, επιβαλλόταν στον ζύθο με αλκοολικό τίτλο άνω του 3,5 % vol. (αποκαλούμενο ενισχυμένος ζύθος) [3] φόρος ουσιαστικά ισοδύναμος με τον φόρο που επιβαλλόταν στον οίνο με αλκοολικό τίτλο 11 % vol περίπου.

4. Την 1η Ιανουαρίου 1997, το σουηδικό Κοινοβούλιο αποφάσισε μείωση του ειδικού φόρου καταναλώσεως επί του ζύθου. Σύμφωνα με όσα υποστήριξε η καθής κυβέρνηση με το υπόμνημα αντικρούσεως, η απόφαση αυτή ελήφθη λόγω της ανάγκης να τεθεί τέλος, την επαύριο της εισδοχής της Σουηδίας στην Ένωση, στο αυξανόμενο διασυνοριακό εμπόριο ζύθου με τη Δανία λόγω του διαφορετικού επιπέδου φορολογίας που ίσχυε στις δύο χώρες.

5. Μετά από πιέσεις της Επιτροπής, η οποία εξέφρασε αμφιβολίες όσον αφορά τη

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

2 — Σύμφωνα με το άρθρο 3 του κεφαλαίου 1 του Alkohollag (1994:1738, νόμου περί αλκοολούχων ποτών) αλκοολούχο θεωρείται το ποτό με αλκοολικό τίτλο ανώτερο του 2,25 % vol. Τα αλκοολούχα ποτά διαιρούνται σε οινοπνευματώδη, οίνο, ενισχυμένο ζύθο και ζύθο.

3 — Σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 6 του κεφαλαίου 1 του παρατεθέντος στην προηγούμενη υποσημείωση νόμου (Alkohollag).

συμβατότητα του συστήματος φορολογήσεως του ζύθου και του οίνου που προέκυψε από την τροποποίηση του 1997 με το άρθρο 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, το Σουηδικό Κοινοβούλιο αποφάσισε τη μείωση του ειδικού φόρου καταναλώσεως επί του οίνου από 1ης Δεκεμβρίου 2001.

6. Βάσει του συστήματος που ισχύει σήμερα δυνάμει των άρθρων 2 και 3 του lagen (1994:1564) om alkoholskatt [4], ο φόρος επί της παραγωγής και καταναλώσεως ζύθου και οίνου καθορίζεται ως εξής.

7. Ο ειδικός φόρος καταναλώσεως ανά λίτρο ζύθου ανέρχεται σε 1,47 σουηδικές κορόνες (SEK) ανά βαθμό κατ' όγκο περιεκτικότητας σε αλκοόλη. Οι ζύθοι των οποίων η περιεκτικότητα σε αλκοόλη δεν υπερβαίνει το 2,8 % vol. απαλλάσσονται του φόρου [άρθρο 2. του lagen (1994:1564) om alkoholskatt].

8. Ο ειδικός φόρος καταναλώσεως ανά λίτρο οίνου προσδιορίζεται βάσει ενός σταθερού ποσού που αυξάνεται ανάλογα με την περιεκτικότητα σε αλκοόλη και ανέρχεται σε:

7,58 SEK για οίνους αλκοολικού τίτλου άνω του 2,25 % vol. έως και 4,5 % vol.·

11,20 SEK για οίνους αλκοολικού τίτλου άνω του 4,5 % vol. έως και 7 % vol.·

15,41 SEK για οίνους αλκοολικού τίτλου άνω του 7 % vol. έως και 8,5 % vol.·

22,08 SEK για οίνους αλκοολικού τίτλου άνω του 8,5 % vol. έως και 15 % vol.·

45,17 SEK για οίνους αλκοολικού τίτλου άνω του 15 % vol. έως και 18 % vol.

9. Οι οίνοι των οποίων η περιεκτικότητα σε αλκοόλη δεν υπερβαίνει το 2,25 % vol. απαλλάσσονται του φόρου [άρθρο 2 του lagen (1994:1564) om alkoholskatt].

10. Στη Σουηδία, η λιανική πώληση οίνου, ενισχυμένου ζύθου και οινοπνευματωδών ποτών υπόκειται σε μονοπώλιο που προβλέπεται από τον νόμο. Η διαχείριση του μονοπωλίου έχει ανατεθεί στη Systembolaget Aktiebolag (στο εξής: Systembolaget), εταιρεία που ανήκει εξ ολοκλήρου στο κράτος.

4 — Νόμος της 15ης Δεκεμβρίου 1994 περί των ειδικών φόρων καταναλώσεως επί των αλκοολούχων ποτών.

II — Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

11. Μετά από καταγγελίες που στρέφονταν κατά του εισάγοντος δυσμενείς διακρίσεις χαρακτήρα του σουηδικού συστήματος ειδικών φόρων καταναλώσεως επί του οίνου και του ζύθου, στις 28 Φεβρουαρίου 2000, η Επιτροπή απηύθυνε στο Βασίλειο της Σουηδίας ένα πρώτο έγγραφο οχλήσεως στο οποίο αναφερόταν ότι, βάσει των πληροφοριών που διέθετε η Επιτροπή, το σύστημα αυτό φαινόταν να παραβιάζει το άρθρο 90 ΕΚ, στον βαθμό που, επιβάλλοντας στον οίνο φορολογία βαρύτερη από ό,τι στον ζύθο, τόσο σε απόλυτους όρους όσο και ως ποσοστό επί της τελικής τιμής του προϊόντος, είχε ως αποτέλεσμα την παγίωση των καταναλωτικών συνηθειών ενισχύοντας το πλεονέκτημα του ζύθου —εγχώριου προϊόντος— εις βάρος του εμπορικού δυναμικού του οίνου —προϊόντος που εισάγεται από άλλα κράτη μέλη.

12. Το Βασίλειο της Σουηδίας απάντησε με δύο επιστολές, της 10ης Μαΐου και της 20ής Νοεμβρίου 2000, με τις οποίες επισήμανε ότι ένα φορολογικό σύστημα στο οποίο οι ειδικοί φόροι καταναλώσεως επί των οινοπνευματωδών ποτών καθορίζονται σε συνάρτηση με τον αλκοολικό τίτλο των ποτών δεν είναι αντίθετο προς το άρθρο 90 ΕΚ. Εν πάση περιπτώσει, δήλωσε ότι είναι διατεθειμένο να μειώσει τον ειδικό φόρο καταναλώσεως επί του οίνου ανά βαθμό κατ' όγκο περιεκτικότητας σε αλκοόλη, ώστε να καταστεί ουσιαστικά ανάλογος με τον ειδικό φόρο καταναλώσεως επί του ζύθου, έτσι ώστε να αποκατασταθεί η φορολογική ισορροπία μεταξύ των δύο προϊόντων η οποία ίσχυε πριν την 1η Ιανουαρίου 1997.

13. Στις 19 Ιουνίου 2001 απεστάλη στη Σουηδική Κυβέρνηση αιτιολογημένη γνώμη, στην οποία απάντησε με δύο από 13 Ιουλίου 2001 και από 17 Δεκεμβρίου 2001 επιστολές, με τις οποίες ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο ειδικός φόρος καταναλώσεως επί του οίνου μειώθηκε σε 18,8 % από 1ης Δεκεμβρίου 2001.

14. Κρίνοντας ότι η επελθούσα τροποποίηση δεν καταργούσε τον εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις χαρακτήρα του σουηδικού φορολογικού συστήματος, η Επιτροπή απηύθυνε, την 1η Ιουλίου 2002, δεύτερο έγγραφο οχλήσεως στο Βασίλειο της Σουηδίας, το οποίο απάντησε με επιστολή της 24ης Σεπτεμβρίου 2002.

15. Στις 9 Ιουλίου 2004, η Επιτροπή απέστειλε δεύτερη αιτιολογημένη γνώμη στη Σουηδική Κυβέρνηση, καλώντας την να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί προς αυτή εντός δύο μηνών.

16. Αφού ζήτησε παράταση της προθεσμίας την οποία έταξε η Επιτροπή, η Σουηδική Κυβέρνηση απάντησε με επιστολή της 7ης Οκτωβρίου 2004 αρνούμενη όλες τις αιτιάσεις.

III — Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και αιτήματα των διαδίκων

17. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 14 Απριλίου 2005, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

18. Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Σεπτεμβρίου 2005, έγινε δεκτή η αίτηση παρεμβάσεως της Δημοκρατίας της Λετονίας υπέρ του καθού.

19. Κατόπιν σχετικού αιτήματος που υπέβαλε το Βασίλειο της Σουηδίας με επιστολή της 4ης Απριλίου 2006, η υπόθεση παραπέμφθηκε στο τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου σύμφωνα με το άρθρο 44, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας.

20. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 8ης Μαΐου 2007, υπέβαλαν παρατηρήσεις η Επιτροπή και το Βασίλειο της Σουηδίας.

21. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, εφαρμόζοντας εσωτερικούς φόρους η φύση των οποίων οδηγεί έμμεσα στην προστασία του ζύθου, ο οποίος παράγεται κυρίως στη Σουηδία, έναντι του οίνου, ο οποίος εισάγεται κυρίως από άλλα κράτη μέρη, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 90, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ·

— να καταδικάσει το Βασίλειο της Σουηδίας στα δικαστικά έξοδα.

22. Το Βασίλειο της Σουηδίας ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

23. Η Δημοκρατία της Λετονίας ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την προσφυγή.

IV — Νομική ανάλυση

Α — *Επιχειρήματα των διαδίκων*

24. Η Επιτροπή φρονεί ότι οι επίμαχες σουηδικές φορολογικές διατάξεις εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις και έχουν προστατευτικό αποτέλεσμα υπέρ του εμπορίου ζύθου, εγχώριου κυρίως προϊόντος, εις βάρος του εμπορίου οίνου, ο οποίος εισάγεται κυρίως από άλλα κράτη μέλη. Για τον λόγο αυτό, παραβιάζουν το άρθρο 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.

25. Η Επιτροπή παρατηρεί ότι ο ειδικός φόρος καταναλώσεως βάσει της περιεκτικότητας σε αλκοόλη ο οποίος επιβάλλεται σε οίνο με μέσο αλκοολικό τίτλο είναι κατά 20 % περίπου υψηλότερος από τον ειδικό φόρο καταναλώσεως που επιβάλλεται στον ζύθο. Η επίπτωση της διαφοράς αυτής στην τελική τιμή των προϊόντων εντείνεται λόγω της επιβολής ΦΠΑ 25 %, ο οποίος υπολογίζεται στη βασική τιμή συμπεριλαμβανομένου του ειδικού φόρου καταναλώσεως.

26. Κατά την άποψη της Επιτροπής, δημιουργείται ανταγωνιστική σχέση μεταξύ του ενισχυμένου ζύθου (με αλκοολικό τίτλο άνω του 3,5 % vol.) και του οίνου ενδιάμεσης κατηγορίας με αλκοολικό τίτλο μεταξύ 8,5 και 15 % vol [5], η τιμή του οποίου κυμαίνεται μεταξύ 49 και 70 SEK [6]. Λόγω του ότι η λιανική πώληση και των δύο προϊόντων υπόκειται σε κρατικό μονοπώλιο, τα δύο προϊόντα βρίσκονται σε ανταγωνισμό στα ίδια σημεία πωλήσεως, τα οποία ανήκουν στο κύκλωμα της Systembolaget, ή στους χώρους εστιάσεως που διαθέτουν ειδική άδεια. Η Επιτροπή φρονεί ότι το γεγονός ότι οι καταναλωτές είναι υποχρεωμένοι να απευθύνονται στη Systembolaget για την απόκτηση των εν λόγω προϊόντων ενισχύει τον κίνδυνο υποκαταστάσεως.

27. Το προσφεύγον όργανο φρονεί ότι το φορολογικό σύστημα το οποίο επιβάλλεται στον οίνο και τον ζύθο οδηγεί σε συγκράτηση της δυνητικής καταναλώσεως οίνου και σε, έστω και έμμεση, προστασία του εμπορίου ζύθου.

28. Τα στατιστικά στοιχεία στα οποία βασίζεται η Επιτροπή [7] αποδεικνύουν, όπως υποστηρίζει, ότι το επίπεδο φορολογίας των εν λόγω προϊόντων επιδρά στη συμπεριφορά των καταναλωτών. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει, ιδίως, ότι το 1997, έτος κατά το οποίο μειώθηκε ο ειδικός φόρος καταναλώσεως επί του ζύθου, οι πωλήσεις του εν λόγω προϊόντος αυξήθηκαν, ενώ οι πωλήσεις

5 — Στους υπολογισμούς με τους οποίους προσπαθεί να αποδείξει το βάσιμο των ισχυρισμών της, η Επιτροπή χρησιμοποιεί ως παράδειγμα οίνο με αλκοολικό τίτλο 12,5 % vol.

6 — Τα στοιχεία σχετικά με την ψαλίδα τιμών παρουσιάζονται αναλυτικά για πρώτη φορά στο υπόμνημα απαντήσεως. Στην προσφυγή η Επιτροπή αναφέρει γενικότερα «φθηνούς ελαφρείς οίνους» ή «φθηνούς επιτραπέζιους οίνους».

7 — Η Επιτροπή βασίζεται κυρίως στις στατιστικές πωλήσεων της Systembolaget που δημοσιεύονται στον δικτυακό της τόπο.

οίνου υπέστησαν μείωση. Επίσης, το 2002, την επαύριο της μειώσεως του ειδικού φόρου καταναλώσεως επί του οίνου, οι πωλήσεις του προϊόντος αυτού σημείωσαν τη μεγαλύτερη αύξηση που παρατηρήθηκε μεταξύ 1995 και 2004.

29. Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η επίπτωση του ειδικού φόρου καταναλώσεως επί της τελικής τιμής των οίνων με αλκοολικό τίτλο μεταξύ 8,5 και 15 % vol. είναι μεγαλύτερη στην κατηγορία τιμών μεταξύ 41 και 70 SEK, η οποία αντιστοιχεί στην κατηγορία προϊόντων που καλύπτει το 80 % περίπου των συνολικών πωλήσεων. Η επίπτωση αυτή είναι, εξάλλου, σημαντικά υψηλότερη απ' ό,τι για τον ζύθο της κατηγορίας που σημειώνει τις μεγαλύτερες πωλήσεις, ανεξαρτήτως της ποσότητας του προϊόντος που χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση [8].

30. Το Βασίλειο της Σουηδίας δεν αντικρούει τους ισχυρισμούς της Επιτροπής όσον αφορά τη φύση του ζύθου ως εγχώριου κατ' ουσίαν προϊόντος και του οίνου ως κυρίως εισαγομένου προϊόντος, τον διαφορετικό τρόπο καθορισμού του ειδικού φόρου καταναλώσεως που επιβάλλεται στα δύο προϊόντα, καθώς και την ύπαρξη κάποιου βαθμού ανταγωνισμού μεταξύ των δύο [9], μολονότι υποστηρίζει ότι το ένα προϊόν δεν είναι δυνατόν να υποκαταστήσει πλήρως το άλλο και ότι δεν είναι σαφές ποιες κατηγορίες οίνου και ζύθου αφορά ο ανταγωνισμός αυτός υπό την έννοια του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ [10].

31. Η Σουηδική Κυβέρνηση, υποστηριζόμενη από τη Δημοκρατία της Λετονίας, υποστηρίζει, εντούτοις, ότι οι επίμαχες φορολογικές διατάξεις δεν έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την έμμεση προστασία της παραγωγής ζύθου από τον ανταγωνισμό του οίνου και ότι, συνεπώς, δεν μπορεί να της προσαφθεί παράβαση του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.

32. Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προκειμένου να κριθεί ότι έχει συντελεστεί μια τέτοια παράβαση, είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι ο επίμαχος φόρος ασκεί επιρροή στη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των δύο προϊόντων μειώνοντας τη δυνητική κατανάλωση του εισαγόμενου προϊόντος προς όφελος του ανταγωνιστικού του εγχωρίου. Προς τον σκοπό αυτό, δεν μπορεί να αγνοηθεί η διαφορά μεταξύ των τιμών πωλήσεως των προϊόντων και η επίπτωση του φόρου επ' αυτών, προκειμένου να αξιολογηθεί αν η διαφορετική φορολογική επιβάρυνση των προϊόντων επιδρά πράγματι στην επιλογή των καταναλωτών.

8 — Στην προσφυγή της, η Επιτροπή συγκρίνει την επίπτωση του ειδικού φόρου καταναλώσεως επί της τελικής τιμής της φιάλης (75 cl για τον οίνο και 33 cl για τον ζύθο), του λίτρου και του ποτηριού (15 cl για τον οίνο και 33 cl για τον ζύθο) των δύο προϊόντων.

9 — Η καθής κυβέρνηση φρονεί ότι υφίσταται τέτοια σχέση μεταξύ των ενισχυμένων ζύθων με τις μεγαλύτερες πωλήσεις και των πλέον διαδεδομένων και φθηνών οίνων με αλκοολικό τίτλο περίπου 11 % vol.

10 — Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως το Βασίλειο της Σουηδίας θέτει ερωτήματα σχετικά με την ένταση και τον αναμφίβολο χαρακτήρα των όρων ανταγωνισμού μεταξύ των δύο προϊόντων.

33. Εν προκειμένω, από τη σύγκριση μεταξύ της μέσης τελικής τιμής ενός λίτρου ενισχυμένου ζύθου της κατηγορίας με τις μεγαλύτερες πωλήσεις και ενός λίτρου οίνου [11] αλκοολικού τίτλου περίπου 11 % της κατηγορίας με τις μεγαλύτερες πωλήσεις και την καλύτερη τιμή προκύπτει, σύμφωνα με τη Σουηδική Κυβέρνηση, ότι η διαφορά φορολογίας μεταξύ των δύο προϊόντων δεν είναι τόσο μεγάλη ώστε να επηρεάζει τη συμπεριφορά των καταναλωτών. Πράγματι, και αν ακόμα ο οίνος επιβαρυνόταν με τον ίδιο ειδικό φόρο καταναλώσεως που εισπράττεται για τον ζύθο, η τιμή του θα ήταν περίπου διπλάσια από την τιμή του ζύθου. Ενόψει αυτών των στοιχείων, η καθής και η παρεμβαίνουσα κυβέρνηση φρονούν ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το σουηδικό φορολογικό σύστημα έχει ως αποτέλεσμα την προστασία του ζύθου από τον ανταγωνισμό του οίνου. Η Δημοκρατία της Λετονίας παρατηρεί, εξάλλου, ότι, όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία, η κατανάλωση οίνου στη Σουηδία κατά την περίοδο 1997-2004 αυξήθηκε κατά ποσοστό μεγαλύτερο απ' ό,τι η κατανάλωση ζύθου.

34. Η καθής κυβέρνηση συμφωνεί με την Επιτροπή ότι ο Σουηδός καταναλωτής αλκοολούχων ποτών επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις της τιμής των προϊόντων. Κατά την άποψή της, εντούτοις, το γεγονός ότι ο Σουηδός καταναλωτής αντιδρά σε μείωση των τιμών με αύξηση της καταναλώσεως δεν σημαίνει ότι μεταβάλλεται και η συμπεριφορά του όσον αφορά την επιλογή μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών αλκοολούχων ποτών. Η Κυβέρνηση της Λετονίας παρατηρεί σχετικά ότι η ζήτηση των επίμαχων προϊόντων είναι μάλλον ανελαστική στις διακυμάνσεις των τιμών οι οποίες δεν φαίνεται να αποτελούν καθοριστικό παράγοντα της επιλογής των καταναλωτών.

35. Η Σουηδική Κυβέρνηση αμφισβητεί, εξάλλου, την πληρότητα των στατιστικών πωλήσεων της Systembolaget, τις οποίες προσκόμισε το προσφεύγον όργανο, διότι, αφενός, δεν λαμβάνουν υπόψη τις πωλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω του δικτύου των επιχειρήσεων εστιάσεως και, αφετέρου, δεν επιτρέπουν τον διαχωρισμό των στοιχείων που αφορούν τις πωλήσεις οίνων της κατηγορίας που ανταγωνίζεται τον ενισχυμένο ζύθο. Στο υπόμνημα αντικρούσεώς του, το καθού κράτος μέλος περιέλαβε πίνακα των πωλήσεων των επίμαχων προϊόντων την περίοδο 1996-2004, στον οποίο συνδυάζονται τα στοιχεία που προέρχονται από τις στατιστικές της Systembolaget, της Skatteverket (σουηδικής διοικήσεως άμεσης και έμμεσης φορολογίας) και της Svenska Bryggareföreningen (σουηδικής ομοσπονδίας παραγωγών ζύθου, μηλίτη, αεριούχων αναψυκτικών και νερού) [12].

36. Τέλος, η Σουηδική Κυβέρνηση, υποστηριζόμενη από τη Λεττονική Κυβέρνηση,

11 — Στο υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η καταλληλότερη μέθοδος συγκρίσεως των τιμών από την άποψη του καταναλωτή είναι η μέθοδος που χρησιμοποιεί ως ποσότητα αναφοράς ένα ποτήρι οίνου και ένα ποτήρι ζύθου και βάλλει κατά της προσεγγίσεως που ακολουθεί η Σουηδική Κυβέρνηση, η οποία χρησιμοποιεί τις τιμές του λίτρου. Η Σουηδική Κυβέρνηση φρονεί, αντιθέτως, ότι η μέθοδος που εισηγείται η Επιτροπή δεν οδηγεί σε σαφή συμπεράσματα.

12 — Τα εμπιστευτικά στοιχεία στα οποία βασίζονται οι εν λόγω στατιστικές περιλαμβάνονται στο υπόμνημα ανταπαντήσεως της Σουηδικής Κυβερνήσεως.

φρονεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τις προστατευτικές επιπτώσεις του επίμαχου φορολογικού συστήματος και, κατά συνέπεια, ούτε και την παράβαση του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, η οποία της προσάπτεται στο πλαίσιο της παρούσας δίκης.

Β — *Αξιολόγηση*

37. Σύμφωνα με το άρθρο 90, πρώτο εδάφιο, ΕΚ:

«Κανένα κράτος μέλος δεν επιβάλλει άμεσα ή έμμεσα στα προϊόντα άλλων κρατών μελών εσωτερικούς φόρους οποιασδήποτε φύσεως, ανώτερους από εκείνους που επιβαρύνουν άμεσα ή έμμεσα τα ομοειδή εθνικά προϊόντα».

38. Το δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου ορίζει τα εξής:

«Κανένα κράτος μέλος δεν επιβάλλει στα προϊόντα άλλων κρατών μελών εσωτερικούς φόρους, η φύση των οποίων οδηγεί έμμεσα στην προστασία άλλων προϊόντων.»

39. Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 90 ΕΚ στο σύνολό του αποσκοπεί στην κατοχύρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μεταξύ κρατών μελών υπό ομαλές συνθήκες ανταγωνισμού, μέσω της εξαλείψεως κάθε μορφής προστασίας που μπορεί να προκύψει από την επιβολή εσωτερικών φόρων συνιστώντων διάκριση εις βάρος προϊόντων άλλων κρατών μελών, και στην εξασφάλιση της πλήρους ουδετερότητας των εσωτερικών φόρων έναντι του ανταγωνισμού μεταξύ εγχωρίων και εισαγομένων προϊόντων [13]. Προς τον σκοπό αυτό, το πρώτο εδάφιο του εν λόγω άρθρου απαγορεύει κάθε φορολογικό κανόνα που έχει ως αποτέλεσμα να επιβαρύνει, μέσω οποιασδήποτε φορολογικής ρυθμίσεως, τα εισαγόμενα προϊόντα περισσότερο από τα ομοειδή εγχώρια προϊόντα, ενώ το δεύτερο εδάφιο, όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, έχει ιδίως τη λειτουργία να παρεμποδίζει κάθε εκδήλωση έμμεσου φορολογικού προστατευτισμού, στην περίπτωση εισαγομένων προϊόντων που, χωρίς να είναι ομοειδή, κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου, προς εγχώρια προϊόντα, βρίσκονται ωστόσο προς ορισμένα από αυτά σε σχέση ανταγωνισμού, έστω και μερική, έμμεση ή ενδεχόμενη [14].

40. Προκειμένου να επαληθευθεί αν ένα συγκεκριμένο φορολογικό σύστημα συνάδει με την απαγόρευση επιβολής εσωτερικών

13 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 1987, 356/85, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1987, σ. 3299, σκέψη 6), και της 11ης Ιουλίου 1989, 323/87, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1989, σ. 2275, σκέψη 7).

14 — Βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Απριλίου 1968, 27/67, Fink-Frucht (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 327). Βλ., επίσης, μεταξύ άλλων, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980, 168/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 347, σκέψη 6), και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 7.

φόρων συνιστώντων διάκριση, την οποία προβλέπει το άρθρο 90 ΕΚ, απαιτείται μια πολύπλοκη αξιολόγηση η οποία αρθρώνεται σε περισσότερες της μιας φάσεις.

41. Η εν λόγω αξιολόγηση προϋποθέτει, ιδίως, μια ανάλυση που θα προσδιορίσει *τη σχέση μεταξύ* των εγχωρίων και εισαγομένων προϊόντων στα οποία εφαρμόζεται το επίμαχο σύστημα.

42. Στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 90 ΕΚ, η σχέση αυτή εκφράζεται με όρους ομοιότητας μεταξύ των προϊόντων, ενώ για την εφαρμογή του δεύτερου εδαφίου απαιτείται, όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, η ύπαρξη σχέσεως ανταγωνισμού, η οποία μπορεί να είναι απλώς μερική, έμμεση ή δυνητική, υπό την προϋπόθεση να μην είναι καθαρά περιστασιακή, αλλά μόνιμη και εμπεριστατωμένη [15].

43. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει επίσης ότι, για να προσδιοριστεί η ύπαρξη σχέσεως ανταγωνισμού υπό την έννοια του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη «όχι τόσο η υφισταμένη κατάσταση της αγοράς, αλλά και η δυνατότητα εξελίξεως στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων σε κοινοτική κλίμακα και οι νέες δυνατότητες υποκαταστάσεως μεταξύ προϊόντων τις οποίες μπορεί να προκαλέσει η εντατικοποίηση των συναλλαγών, έτσι ώστε να αξιοποιείται πλήρως η συμπληρωματικότητα μεταξύ των οικονομιών των κρατών μελών» [16].

44. Βασιζόμενο σε αυτά τα στοιχεία, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη «ορισμένου βαθμού δυνατότητας υποκαταστάσεως» μεταξύ του οίνου και του ζύθου η οποία οφείλεται, όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, στο ότι ικανοποιούν ίδιες, ως ένα βαθμό, ανάγκες [17]. Η αξιολόγηση αυτή, που έγινε στο πλαίσιο δίκης στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί σχετικά με τη συμβατότητα του συστήματος φορολογήσεως του οίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο, επικυρώθηκε με μεταγενέστερη απόφαση που αφορούσε τον συντελεστή ΦΠΑ επί του οίνου και του ζύθου στο Βέλγιο [18].

45. Το Δικαστήριο, μολονότι έχει δεχθεί την ύπαρξη σχέσεως ανταγωνισμού μεταξύ οίνου και ζύθου, έχει εντούτοις επισημάνει τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο προϊόντων από άποψη ποιοτικών χαρακτηριστικών (και ιδίως του διαφορετικού αλκοολικού τίτλου), μεθόδων παραγωγής

15 — Προπαρατεθείσα απόφαση Fink-Frucht. Εντούτοις, στη νομολογία του Δικαστηρίου παρουσιάζεται η τάση να μην αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στη διάκριση μεταξύ των εννοιών της «ομοιότητας» και του «ανταγωνισμού» και να «γενικεύεται» η αξιολόγηση που πρέπει να γίνει δυνάμει του άρθρου 90 ΕΚ. Σε διάφορες αποφάσεις του, το Δικαστήριο έχει αποφύγει να χαρακτηρίσει τα επίμαχα προϊόντα ομοειδή ή ανταγωνιστικά, αναγνωρίζοντας απλώς την ύπαρξη σχέσεως ανταγωνισμού, έστω και δυνητικής ή έμμεσης, μεταξύ τους. Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 1980, 168/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας (προπαρατεθείσα), 169/78, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 385 και 171/78, Επιτροπή κατά Δανίας (Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 447). Από τις πλέον πρόσφατες αποφάσεις, βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 18ης Απριλίου 1991, C-230/89, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1991, σ. I-1909.

16 — Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980/I, 170/78, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή τόμος 1980, σ. 417, σκέψη 6).

17 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 14.

18 — Το Δικαστήριο έκρινε ότι από τα χαρακτηριστικά της βελγικής αγοράς δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί η αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε σε σχέση με τη βρετανική αγορά· βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 11.

(ο οίνος είναι προϊόν ουσιαστικά γεωργικό και συνεπώς υπόκειται στην αβεβαιότητα που προκαλούν οι κλιματολογικοί παράγοντες, ενώ ο ζύθος είναι προϊόν κυρίως βιομηχανικό) και δομής των τιμών. Ενόψει των διαφορών αυτών, εκτός από την τεράστια ποικιλία των οίνων από άποψη ιδιοτήτων, ποιότητας και τιμών, το Δικαστήριο οριοθέτησε τη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των δύο ποτών που είναι κρίσιμη για τη σύγκριση από φορολογικής απόψεως, δεχόμενο ότι υπάρχει ανταγωνισμός μόνον όσον αφορά «τους οίνους που είναι πιο προσιτοί στο ευρύ κοινό, και τέτοιοι γενικά είναι οι ελαφρότεροι και οι φτηνότεροι» [19].

46. Στην υπόθεση που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας δίκης, οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι ο οίνος είναι ουσιαστικά εισαγόμενο προϊόν, ενώ ο ζύθος είναι εγχώριο κυρίως προϊόν.

47. Εξάλλου, η καθής κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η σουηδική αγορά δεν παρουσιάζει χαρακτηριστικά αποκλείοντα την ύπαρξη σχέσεως ανταγωνισμού, ανάλογης με αυτή που έχει ήδη δεχθεί το Δικαστήριο, μεταξύ των οίνων που ανήκουν στην κατηγορία των χαμηλότερων τιμών και του ενισχυμένου ζύθου, προϊόντων που καλύπτουν το μεγαλύτερο ποσοστό των αντίστοιχων αγορών. Μολονότι εκφράστηκαν ορισμένες διαφορές απόψεων μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά τον ακριβή προσδιορισμό της κατηγορίας οίνων που ανταγωνίζονται πράγματι τον ζύθο στη σουηδική αγορά, είτε ο προσδιορισμός αυτός γίνεται βάσει του αλκοολικού τίτλου (8,5-15 % vol. για την Επιτροπή και 11 % vol. για τη Σουηδική Κυβέρνηση) είτε βάσει της κατηγορίας τιμών, εντούτοις οι διάδικοι συμφωνούν επί της ουσίας ότι τα επίμαχα προϊόντα μπορούν ως ένα βαθμό να υποκαταστήσουν το ένα το άλλο.

48. Συνεπώς, πληρούται η πρώτη προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.

49. Η εξακρίβωση της συμβατότητας μιας συγκεκριμένης εθνικής φορολογικής ρυθμίσεως προς το άρθρο 90 ΕΚ απαιτεί, δεύτερον, σύγκριση μεταξύ των φορολογικών συστημάτων που ισχύουν για τα επίμαχα προϊόντα, προκειμένου να προσδιοριστεί η ενδεχόμενη διαφορετική φορολογία στην οποία υπόκεινται και η έκτασή της.

50. Εάν, όπως εν προκειμένω, η σύγκριση αφορά προϊόντα που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά τα οποία τα καθιστούν κατ' ουσία διαφορετικά, μολονότι το ένα μπορεί να υποκαταστήσει εν μέρει το άλλο, ενδέχεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, η επισήμανση των κριτηρίων που επιτρέπουν την ορθή σύγκρισή τους να είναι ιδιαίτερα δυσχερής.

51. Με την απόφαση που αφορούσε το σύστημα φορολογήσεως του οίνου στο

19 — Απόφαση της 12ης Ιουλίου 1983, 170/78, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1983, σ. 2265, σκέψη 12). Βλ. και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 11, και απόφαση της 17ης Ιουνίου 1999, C-166/98, Socridis (Συλλογή 1999, σ. I-3791).

Ηνωμένο Βασίλειο, το Δικαστήριο έκρινε ότι η καταλληλότερη μεθοδολογία για την αξιολόγηση της σχέσεως μεταξύ της φορολογίας του ζύθου και του οίνου βασιζόταν στη σύγκριση της φορολογικής επιβαρύνσεως με βάση τρεις διαφορετικούς παράγοντες: κατ' όγκο, αλκοολικό τίτλο και τιμή των προϊόντων [20].

52. Η εφαρμογή αυτής της μεθοδολογίας στην κρινόμενη υπόθεση οδηγεί στα ακόλουθα αποτελέσματα.

53. Όσον αφορά τη σύγκριση των επιπέδων φορολογίας σε σχέση με τον όγκο [21], δεδομένου ότι ο ειδικός φόρος καταναλώσεως που επιβάλλεται σε ένα λίτρο ζύθου μέσης περιεκτικότητας σε αλκοόλη (5,2 % vol.) [22] ανέρχεται σε 7,64 SEK [23], ενώ ο ειδικός φόρος καταναλώσεως που επιβάλλεται σε ένα λίτρο οίνου με αλκοολικό τίτλο μεταξύ 8,5 % και 15 % vol. ανέρχεται σε 22,08 SEK, προκύπτει ότι η φορολογία του οίνου κατ' όγκο είναι κατά τρεις [24] φορές περίπου υψηλότερη από τη φορολογία του ζύθου. Εν προκειμένω, εντούτοις, το συμπέρασμα αυτό δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου ότι η διαφορά φορολογίας σε σχέση με τον όγκο είναι φυσιολογική σε ένα φορολογικό σύστημα που χρησιμοποιεί την περιεκτικότητα σε αλκοόλη ως βάση για την επιβολή του φόρου.

54. Όσον αφορά τη διαφορά του ειδικού φόρου καταναλώσεως ανάλογα με τον αλκοολικό τίτλο, ένας οίνος με αλκοολικό τίτλο 12,5 % vol. φορολογείται ανά βαθμό περιεκτικότητας κατ' όγκο περίπου 20 % περισσότερο απ' ό,τι ο ζύθος (1,77 έναντι 1,47 SEK), ενώ ένας οίνος με αλκοολικό τίτλο 11 % vol. κατά περίπου 36 % περισσότερο (2 έναντι 1,47 SEK). Ένας ακόμα ελαφρύτερος οίνος με αλκοολικό τίτλο 10 % vol. φορολογείται ανά βαθμό περιεκτικότητας κατ' όγκο σχεδόν 50 % περισσότερο απ' ό,τι ο ζύθος. Είναι προφανές ότι η περιεκτικότητα σε αλκοόλη αποτελεί τη σπουδαιότερη παράμετρο αξιολογήσεως στην κρινόμενη υπόθεση, εφόσον εκλαμβάνεται ως φορολογική βάση για τον προσδιορισμό του ειδικού φόρου καταναλώσεως.

55. Δυσχερέστερη αποδεικνύεται η συγκριτική αξιολόγηση της επιπτώσεως της φορολογίας στην τελική τιμή των εν λόγω προϊόντων. Η δυσκολία οφείλεται κυρίως στη διαφωνία μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά τις τιμές που πρέπει να ληφθούν ως βάση για τον υπολογισμό. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η οποία βασίζεται στις επίσημες στατιστικές της Systembolaget, η κρίσιμη ομάδα τιμών, η οποία καλύπτει το 79 % περίπου των πωλήσεων οίνου, περιλαμβάνεται μεταξύ 41 και 70 SEK για τη φιάλη των 75 cl (μεταξύ 55 και 93 SEK ανά λίτρο). Η μέση τιμή καταναλωτή ενός λίτρου οίνου με αλκοολικό τίτλο 12,5 % vol. είναι 65,33 SEK, ενώ η μέση τιμή καταναλωτή ενός λίτρου ζύθου με αλκοολικό τίτλο 5,2 % vol. είναι 30,33 SEK. Η Σουηδική Κυβέρνηση, αντιθέτως, υποστηρίζει ότι είναι ακριβέστερο να θεωρηθεί ότι η μέση τιμή πωλήσεως ενός λίτρου οίνου περιεκτικότητας

20 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 12ης Ιουλίου 1983, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 18.

21 — Επί ίσου όγκου για τα δύο ποτά.

22 — Πρόκειται για τον αλκοολικό τίτλο που χρησιμοποιεί ως σημείο αναφοράς για τον ζύθο τόσο η Επιτροπή όσο και η Σουηδική Κυβέρνηση.

23 — Ο ζύθος φορολογείται με 1,47 SEK το λίτρο ανά βαθμό περιεκτικότητας σε αλκοόλη: 1,47 x 5,2 = 7,64.

24 — 2,89.

σε αλκοόλη 12,5 % vol. είναι 69,58 SEK [25]. Αν ληφθούν ως βάση του υπολογισμού τα στοιχεία τα οποία προσκόμισε η Επιτροπή, ο ειδικός φόρος καταναλώσεως αντιπροσωπεύει το 33,8 % της τελικής τιμής και η βασική τιμή του οίνου (30,18 SEK/l) αυξάνεται κατά περίπου 73 % μετά την επιβολή του ειδικού φόρου καταναλώσεως και κατά περίπου 116 % μετά την επιβολή του ΦΠΑ. Αν, αντιθέτως, ληφθούν ως βάση τα στοιχεία της Σουηδικής Κυβερνήσεως, με βασική τιμή ίση προς 33,584 SEK/l, τα ποσοστά αυτά μειώνονται, αντιστοίχως, σε 31,7 %, 54,7 % και 107 %. Όσον αφορά τον ζύθο, βάσει των στοιχείων που προσκόμισε η Επιτροπή και τα οποία δεν αμφισβητεί το Βασίλειο της Σουηδίας [26], ο ειδικός φόρος καταναλώσεως αντιπροσωπεύει περίπου το 25,2 % της τελικής τιμής, ενώ η βασική τιμή ενός λίτρου ζύθου (16,62 SEK) αυξάνεται κατά 45,9 % μετά την επιβολή του ειδικού φόρου καταναλώσεως και κατά 82,4 % μετά την επιβολή του ΦΠΑ. Είναι αυτονόητο ότι εντός της κατηγορίας οίνων που φορολογούνται με 22,08 SEK/l (περιεκτικότητας κατ' όγκο σε αλκοόλη από 8,5 % έως 15 %) η ποσοστιαία επίπτωση της φορολογίας στη διάρθρωση των τιμών είναι μεγαλύτερη για τους λιγότερο ακριβούς και μικρότερου αλκοολικού τίτλου οίνους.

56. Από τα προεκτεθέντα στοιχεία προκύπτει ότι, οποιαδήποτε παράμετρος συγκρίσεως και αν ληφθεί υπόψη, οι κατηγορίες οίνου που ανταγωνίζονται τον ζύθο υπόκεινται σε πολύ υψηλότερο ειδικό φόρο καταναλώσεως από αυτόν που επιβάλλεται στον ζύθο.

57. Τέλος, για να εξακριβωθεί αν ένα εθνικό φορολογικό σύστημα εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 90 ΕΚ, πρέπει να αποδειχθεί ότι το σύστημα αυτό εισάγει δυσμενείς διακρίσεις.

58. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, όσον αφορά το πρώτο εδάφιο του άρθρου 90 ΕΚ, η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως προκύπτει από την ίδια τη διαφορά φορολογικής μεταχειρίσεως, δεδομένου ότι, εφόσον πρόκειται για ομοειδή, απολύτως συγκρίσιμα προϊόντα, η απαγόρευση την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται αφής στιγμής το φορολογικό σύστημα επιβαρύνει ένα εισαγόμενο προϊόν περισσότερο απ' ό,τι ένα εγχώριο. Στην περίπτωση του δεύτερου εδαφίου, αντιθέτως, λαμβανομένου υπόψη ότι είναι δύσκολο να γίνουν απολύτως ακριβείς συγκρίσεις μεταξύ των οικείων προϊόντων, η αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται, σύμφωνα με το Δικαστήριο, σε ένα γενικότερο κριτήριο, δηλαδή στον έμμεσα προστατευτικό χαρακτήρα των εξεταζόμενων φορολογικών διατάξεων [27].

59. Η αξιολόγηση αυτή είναι ασφαλώς η δυσχερέστερη από τις αξιολογήσεις τις οποίες υπαγορεύει το άρθρο 90 ΕΚ, στο

25 — Η τιμή αυτή προκύπτει από τη μέση τιμή των 22 οίνων, σε φιάλη ή συσκευασία από χαρτόνι, με τις μεγαλύτερες πωλήσεις στην κατηγορία τιμών μεταξύ 61 και 70 SEK, η οποία καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό των πωλήσεων.

26 — Μέση τιμή καταναλωτή ενός λίτρου ζύθου με αλκοολικό τίτλο 5,2 %, 30,33 SEK.

27 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 9. Βλ. και την προπαρατεθείσα παλαιότερη απόφαση Fink-Frucht. Εντούτοις, η τάση της νομολογίας να «γενικεύει» την αξιολόγηση την οποία επιτάσσει το άρθρο 90 ΕΚ, χωρίς σαφή διάκριση μεταξύ της εφαρμογής του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου του (βλ. ανωτέρω, υποσημείωση 15), οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η προστατευτική επίπτωση του επικρινόμενου φορολογικού συστήματος είναι το προεξάρχον κριτήριο προκειμένου να αναγνωριστεί η ύπαρξη παραβάσεως της εν λόγω διατάξεως.

πλαίσιο δε μιας διαδικασίας παραβάσεως μπορεί να επιρρίψει στην Επιτροπή βάρος αποδείξεως στο οποίο θα είναι δύσκολο να ανταπεξέλθει.

60. Για την περισσότερο ισόρροπη κατανομή του εν λόγω βάρους, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, προς τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, αρκεί να εξακριβωθεί ότι ένα συγκεκριμένο φορολογικό σύστημα, «λαμβανομένων υπόψη των ίδιων χαρακτηριστικών του, *μπορεί* να προκαλέσει το προστατευτικό αποτέλεσμα στο οποίο αναφέρεται η Συνθήκη» [28]. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει διακηρύξει ότι, «χωρίς να αγνοείται [...] η σημασία των στοιχείων αξιολογήσεως που μπορούν να εξαχθούν από στατιστικά δεδομένα τα οποία επιτρέπουν να μετρηθεί η επίπτωση μιας συγκεκριμένης φορολογικής διατάξεως, δεν μπορεί να απαιτείται από την Επιτροπή να προσκομίζει αριθμητικά στοιχεία όσον αφορά το συγκεκριμένο περιεχόμενο του προστατευτικού αποτελέσματος του επικρινόμενου φορολογικού συστήματος» [29].

61. Με την απόφαση η οποία αφορούσε το σύστημα φορολογήσεως του οίνου και του ζύθου στο Βέλγιο, το Δικαστήριο απέρριψε, εντούτοις, τη θέση της Επιτροπής ότι, άπαξ αποδειχτεί η σχέση ανταγωνισμού μεταξύ δύο προϊόντων, κάθε διαφορά μεταξύ φορολογικών συντελεστών που εφαρμόζονται στην ίδια φορολογική βάση είναι αντίθετη προς την απαγόρευση του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και διευκρίνισε ότι η εκτίμηση του σύμφωνου ή μη χαρακτήρα ορισμένης φορολογικής επιβαρύνσεως προς την εν λόγω διάταξη «πρέπει να γίνεται με βάση τις επιπτώσεις αυτής της επιβάρυνσης επί των σχέσεων ανταγωνισμού μεταξύ των εξεταζομένων προϊόντων» [30]. Κατά το Δικαστήριο, «[τ]ο ουσιώδες ερώτημα είναι επομένως αν η επιβάρυνση αυτή μπορεί ή όχι ως εκ της φύσεώς της να επηρεάσει τη σχετική αγορά, *προκαλώντας μείωση της ενδεχόμενης κατανάλωσης των εισαγομένων προϊόντων υπέρ των ανταγωνιστικών τους εγχωρίων προϊόντων*» [31]. Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο επισήμανε, εξάλλου, ότι «κατά την εξέταση της υπάρξεως ή μη προστατευτικής επιδράσεως, [δεν είναι δυνατόν] να μη ληφθεί υπόψη η υφιστάμενη διαφορά μεταξύ των αντιστοίχων τιμών πωλήσεως του ζύθου και του οίνου».

62. Βασιζόμενο σε αυτό το προηγούμενο, το Βασίλειο της Σουηδίας υποστηρίζει στην παρούσα δίκη ότι η Επιτροπή δεν ανταπεξήλθε στο βάρος αποδείξεως που έφερε, διότι παρέλειψε να λάβει υπόψη τη σημαντική διαφορά τιμής μεταξύ των δύο επίμαχων προϊόντων, η οποία θα έπρεπε να την είχε κάνει να αποκλείσει το ενδεχόμενο η διαφορετική φορολόγησή τους να επηρεάζει τις επιλογές των καταναλωτών.

63. Δεδομένου ότι πρόκειται για την κεντρική επιχειρηματολογία την οποία αναπτύσσει η καθής κυβέρνηση και επί της οποίας επικεντρώνει ουσιαστικώς την υπεράσπισή της, κρίνω σκόπιμο να εξετάσω

28 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 10. Η υπογράμμιση δική μου.

29 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 10.

30 — Προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 15.

31 — Προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 16. Η υπογράμμιση δική μου.

τη βασιμότητά της στο παρόν στάδιο, πριν προχωρήσω ενδεχομένως σε επόμενα στάδια της αναλύσεώς μου. Στην προοπτική αυτή, είναι απαραίτητο να υπενθυμιστεί συνοπτικά το πλαίσιο της αποφάσεως στην οποία βασίζεται η αιτίαση που προβάλλει το Βασίλειο της Σουηδίας και το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε τότε το Δικαστήριο.

64. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, η Επιτροπή προσήπτε στο Βασίλειο του Βελγίου την εφαρμογή συντελεστή ΦΠΑ επί του οίνου υψηλότερου κατά 6 % περίπου από τον συντελεστή που επιβαλλόταν στον ζύθο. Το Δικαστήριο έκρινε, μετά από σχετική ανάλυση, ότι η επίμαχη διαφορετική φορολογική μεταχείριση δεν ήταν τέτοια ώστε να επηρεάζει την επιλογή του καταναλωτή. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η διαφορά τιμής μεταξύ οίνου και ζύθου ανάλογης ποιότητας ήταν τόσο μικρή, ώστε η διαφορά του 6 % μεταξύ των συντελεστών ΦΠΑ για τα δύο προϊόντα να είναι ικανή να επηρεάσει τη συμπεριφορά του καταναλωτή και κατά συνέπεια να ασκήσει προστατευτική επίδραση υπέρ του ζύθου [32].

65. Αν εξεταστούν λεπτομερέστερα τα δεδομένα της υποθέσεως εκείνης μπορεί να γίνει καλύτερα κατανοητό το εύρος των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε το Δικαστήριο και να αξιολογηθεί αν η λύση που ακολουθήθηκε τότε είναι ορθό να μεταφερθεί στην κρινόμενη υπόθεση, όπως προτείνει το Βασίλειο της Σουηδίας.

66. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστήριζε ότι η τιμή ενός λίτρου ζύθου, περιλαμβανομένων των φόρων, ανερχόταν σε 29,75 βελγικά φράγκα (BFR), ενώ η τιμή ενός λίτρου οίνου αντίστοιχης ποιότητας σε 125 BFR. Δεδομένου ότι τα επιχειρήματα τα οποία προέβαλε η Επιτροπή προκειμένου να αμφισβητήσει τα εν λόγω στοιχεία απορρίφθηκαν εξ ολοκλήρου, οδηγούμεθα στο συμπέρασμα ότι το Δικαστήριο θεμελίωσε την ανάλυσή του στα στοιχεία αυτά. Συνεπώς, στο Βέλγιο, η τιμή πωλήσεως του οίνου στον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ, ήταν περίπου *τετραπλάσια* [33] της τιμής πωλήσεως του ζύθου, ενώ η διαφορά μεταξύ των συντελεστών ΦΠΑ που επιβάλλονταν αντιστοίχως στον οίνο και τον ζύθο ήταν όπως προαναφέρθηκε, 6 % (25 % για τον οίνο και 19 % για τον ζύθο).

67. Με τις προτάσεις του [34], τις οποίες ακολούθησε ουσιαστικά το Δικαστήριο στο ζήτημα αυτό, ο γενικός εισαγγελέας Vilaça παρατήρησε ότι, αν εφαρμοζόταν ενιαίος συντελεστής ΦΠΑ 25 %, δηλαδή αυξανόταν ο συντελεστής που επιβαλλόταν στον ζύθο κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες, η διαφορά τιμής μεταξύ των δύο προϊόντων θα μειωνόταν κατά 1,5 BFR (από 95,25 σε 93,75 BFR), ενώ αν εφαρμοζόταν ενιαίος συντελεστής 19 %, δηλαδή μειωνόταν ο συντελεστής που επιβαλλόταν στον ζύθο, η διαφορά τιμής θα μειωνόταν κατά 6 BFR (από 95,25 σε 89,25 BFR). Και στις δύο περιπτώσεις, η σχέση τιμής μεταξύ οίνου και ζύθου δεν θα

32 — Προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 18.

33 — 4,2 φορές μεγαλύτερη. Αν ληφθούν υπόψη οι τιμές προ ΦΠΑ (100 BFR για τον οίνο και 25 BFR για τον ζύθο), η διαφορά είναι ακριβώς 1 προς 4.

34 — Προτάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1987 στην προπαρατεθείσα υπόθεση Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1987, σ. 3299, σημεία 102 επ.).

μεταβαλλόταν ουσιαστικά (-1,5 % σε περίπτωση εξομοιώσεως του συντελεστή στο 25 % και –6,3 % σε περίπτωση εξομοιώσεως του συντελεστή στο 19 %). Στην πρώτη περίπτωση, η οποία θεωρήθηκε πιθανότερη σύμφωνα με τους ισχυρισμούς στους οποίους προέβη η Βελγική Κυβέρνηση κατά τη δίκη, η τιμή λίτρου του ζύθου θα αυξανόταν κατά 5 %, ενώ, στη δεύτερη, η τιμή λίτρου του οίνου θα μειωνόταν κατά 4,8 % [35].

68. Στο σημείο αυτό, είναι σκόπιμο να συγκριθούν τα στοιχεία τα οποία διαθέτουμε στην παρούσα υπόθεση με τα προεκτεθέντα στοιχεία, προκειμένου να αξιολογηθεί αν είναι δυνατόν να εξαχθούν στην κρινόμενη υπόθεση τα ίδια συμπεράσματα στα οποία κατέληξε το Δικαστήριο με την απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου.

69. Βάσει των προσκομισθέντων στοιχείων τα οποία δεν αμφισβητεί το Βασίλειο της Σουηδίας [36], εφαρμόζοντας σε ένα λίτρο οίνου αλκοολικού τίτλου 12,5 % vol. τον συντελεστή ειδικού φόρου καταναλώσεως που προβλέπεται για τον ζύθο, δηλαδή 1,47 SEK ανά βαθμό περιεκτικότητας σε αλκοόλη, προκύπτει μείωση της τιμής κατά 4,63 SEK/l (0,50 ευρώ) σε απόλυτους όρους [37] και κατά 6,65 % ως ποσοστό επί τοις εκατό. Η σχέση τιμής μεταξύ οίνου και ζύθου θα μειωνόταν από το 11,8 %, μολονότι θα συνέχιζε να είναι 2 προς 1 [38].

70. Είναι δυνατόν, με αυτά τα στοιχεία, να καταλήξει κανείς σε συμπέρασμα ανάλογο με αυτό στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, δηλαδή ότι η διαφορά τιμής μεταξύ ζύθου και οίνου στη Σουηδία είναι τόσο σημαντική, ώστε η κατά 20 % απόκλιση [39] μεταξύ των συντελεστών του ειδικού φόρου καταναλώσεως που επιβάλλεται στα δύο ποτά δεν είναι τέτοια ώστε να επηρεάζει τη συμπεριφορά του καταναλωτή;

71. Κατά τη γνώμη μου, η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική. Από τη σύγκριση μεταξύ των στοιχείων της παρούσας υποθέσεως και της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου καθίσταται σαφές ότι οι δύο περιπτώσεις δεν είναι ανάλογες. Με την προπαρατεθείσα απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον η σχέση μεταξύ της τιμής του ζύθου και της τιμής του οίνου ήταν 1 προς 4, μια ενδεχόμενη μείωση της τιμής του οίνου κατά ποσοστό σχεδόν 5 % δεν φαινόταν να επηρεάζει τις επιλογές των καταναλωτών. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να υποστηριχθεί, εντούτοις, με βεβαιότητα, χωρίς να ληφθούν υπόψη άλλοι παράγοντες, αν η εν λόγω σχέση είναι 1 προς 2 και η ενδεχόμενη μείωση της τιμής του οίνου ανέρχεται σε 6,5 % [40]. Όσο περισσότερο μειώνεται η σχέση μεταξύ των τιμών

35 — Βλ. προπαρατεθείσες προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Vilaça, σημείο 109.

36 — Για τη σύγκριση χρησιμοποιείται η μέση τιμή ενός λίτρου οίνου αλκοολικού τίτλου 12,5 %. Είναι αυτονόητο ότι αν λαμβάνονταν υπόψη ελαφρύτεροι και φθηνότεροι οίνοι της ίδιας φορολογικής κατηγορίας, η διαφορά τιμής σε σχέση με τον ζύθο θα ήταν μικρότερη, ενώ, όπως προαναφέρθηκε, η διαφορά φορολογίας εις βάρος του οίνου θα ήταν μεγαλύτερη.

37 — Για τον υπολογισμό λαμβάνεται υπόψη και η επιβολή ΦΠΑ 25 %

38 — Θα μειωνόταν από 2,3 σε 2,1.

39 — Συγκρίνοντας τον επιβαλλόμενο ειδικό φόρο καταναλώσεως ανά βαθμό περιεκτικότητας σε αλκοόλη και λαμβάνοντας υπόψη οίνο αλκοολικού τίτλου 12,5 % vol.

40 — Εντούτοις αυξάνεται, αν ληφθούν υπόψη οίνοι μικρότερης περιεκτικότητας σε αλκοόλη και χαμηλότερης τιμής.

δύο ανταγωνιστικών προϊόντων τόσο περισσότερο αυξάνεται, κατ' αρχήν, η δυνατότητα το ένα να υποκαταστήσει το άλλο και συνεπώς μειώνεται το ποσοστό διακυμάνσεως της τιμής που ενδέχεται να δώσει το έναυσμα για την υποκατάσταση.

72. Κατόπιν των προεκτεθέντων, φρονώ ότι πρέπει να απορριφθεί η άποψη του Βασιλείου της Σουηδίας ότι, λαμβάνοντας υπόψη αποκλειστικά και μόνον την υπάρχουσα διαφορά τιμής μεταξύ του οίνου και του ζύθου, είναι δυνατόν να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η διαφορά μεταξύ των συντελεστών του ειδικού φόρου καταναλώσεως που επιβάλλεται στα δύο προϊόντα να έχει οποιαδήποτε επίπτωση στην επιλογή των καταναλωτών.

73. Δεδομένου ότι καταλήγω στο εν λόγω συμπέρασμα λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία τα οποία προσκόμισε η καθής κυβέρνηση, δεν θα σταθώ στο ζήτημα, το οποίο απετέλεσε αντικείμενο εκτεταμένης αντιπαραθέσεως μεταξύ των διαδίκων κατά την έγγραφη φάση της διαδικασίας, της ορθότητας της μεθόδου συγκρίσεως την οποία ακολουθεί η Σουηδική Κυβέρνηση και η οποία έγκειται στη σύγκριση των τιμών ενός λίτρου οίνου και ενός λίτρου ζύθου. Συναφώς, επισημαίνω μόνον ότι η μέθοδος την οποία προτείνει η Επιτροπή και η οποία έγκειται στη σύγκριση της τιμής ενός ποτηριού οίνου και ενός ποτηριού ζύθου, που έχουν διαφορετικό όγκο, δεν φαίνεται να είναι η πλέον ενδεδειγμένη, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του τρόπου διαθέσεως των επίμαχων προϊόντων στο εμπόριο. Πράγματι, τα επίμαχα προϊόντα πωλούνται κυρίως στα σημεία πωλήσεως της Systembolaget [41], υπό προϋποθέσεις που καθιστούν ασφαλώς αμεσότερη τη σύγκριση των τιμών ανά λίτρο, λαμβανομένης μάλιστα υπόψη της τάσεως του μέσου Σουηδού καταναλωτή, την οποία επισημαίνει η καθής κυβέρνηση με το υπόμνημά της, να αγοράζει οίνο συσκευασμένο στο αποκαλούμενο Bag in Box [42]. Η Επιτροπή δεν προσκόμισε στοιχεία τα οποία να επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι η δική της μέθοδος συγκρίσεως είναι ορθότερη από τη μέθοδο που προτείνει η καθής κυβέρνηση, λαμβανομένων υπόψη των συνηθειών των Σουηδών καταναλωτών και των χαρακτηριστικών της αγοράς.

74. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αξιολογηθεί αν τα στοιχεία τα οποία προσκομίζει η Επιτροπή αρκούν για να αποδειχθεί ότι το επίμαχο φορολογικό σύστημα *μπορεί* να έχει προστατευτικά αποτελέσματα υπέρ του ζύθου και εις βάρος του οίνου.

75. Σύμφωνα με την Επιτροπή, από τις στατιστικές της Systembolaget προκύπτει σαφώς ότι η συμπεριφορά των καταναλωτών επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις του ειδικού φόρου καταναλώσεως των επίμαχων προϊόντων. Παρατηρεί ότι, όπως προκύπτει

41 — Οι πωλήσεις στους χώρους εστιάσεως που διαθέτουν σχετική άδεια δεν φαίνεται να ξεπερνούν το 10 % του συνόλου.

42 — Το σύστημα Bag in Box είναι μια μέθοδος συσκευασίας υγρών σύμφωνα με την οποία η πρώτη ύλη κλείνεται σε ένα σάκο που μπορεί να είναι κατασκευασμένος από πλαστικό ή από αλουμίνιο και ο οποίος τοποθετείται σε ένα κουτί από χαρτόνι προκειμένου να διευκολύνεται η μεταφορά και η αποθήκευση. Οι λόγοι επιτυχίας της συσκευασίας αυτού του τύπου οφείλονται στη χρηστικότητά της και στο ότι μπορεί να διατηρεί αμετάβλητη τη θερμοκρασία των υγρών περιορίζοντας την είσοδο αέρα. Οι συσκευασίες αυτού του είδους για τον οίνο έχουν κανονικά χωρητικότητα 3, 5, 10 ή 20 λίτρων.

από τις στατιστικές του 1997, έτους κατά το οποίο τέθηκε σε ισχύ η φορολογική μεταρρύθμιση που μείωσε κατά 40 περίπου εκατοστιαίες μονάδες τον συντελεστή του ειδικού φόρου καταναλώσεως επί του ζύθου, αφενός, οι πωλήσεις ζύθου σημείωσαν αύξηση κατά 8,9 %, με αντιστροφή της τάσεως που επικρατούσε τα προηγούμενα έτη, κατά τα οποία είχαν μειωθεί σημαντικά, ενώ, αφετέρου, οι πωλήσεις οίνου μειώθηκαν κατά 3,7 %. Αντιθέτως, το 2002, έτος κατά το οποίο ο ειδικός φόρος καταναλώσεως επί του οίνου μειώθηκε κατά 18,8 %, οι πωλήσεις του προϊόντος αυτού αυξήθηκαν κατά 11 %. Η Επιτροπή υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι, ενώ κατά την περίοδο 1997-2001, οι πωλήσεις οίνου σημείωσαν συνολική αύξηση, η ποσοστιαία αύξηση των πωλήσεων ζύθου ήταν πολύ μεγαλύτερη. Τέλος, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, ενώ το 1995 οι πωλήσεις οίνου ήταν ουσιαστικά ίσες σε όγκο με τις πωλήσεις ζύθου (περίπου 103 εκατομμύρια λίτρα για κάθε ποτό), ο όγκος της μπύρας που πωλήθηκε το 2004 (περίπου 173 εκατομμύρια λίτρα) ξεπέρασε κατά περίπου 20 % τον όγκο του πωληθέντος οίνου (περίπου 139 εκατομμύρια λίτρα). Αυτή η διαφορά, η οποία δημιουργήθηκε μετά τη φορολογική μεταρρύθμιση του 1997, οφείλεται, κατά την άποψη της Επιτροπής, στη διαφορά μεταξύ των συντελεστών του ειδικού φόρου καταναλώσεως μεταξύ των δύο ποτών οι οποίοι θεσπίστηκαν με την εν λόγω μεταρρύθμιση.

προκύπτει ότι από το 1997 έως το 2003 οι πωλήσεις ζύθου συνέχισαν να αυξάνονται, η αύξηση αυτή δεν είναι εντούτοις συνεχής. Το 1998, επόμενο έτος του έτους μειώσεως του συντελεστή, οι πωλήσεις αυξήθηκαν μόνον κατά 2,8 %, ποσοστό που αντιπροσωπεύει τη μικρότερη αύξηση της περιόδου 1997-2003, ενώ το 1999 αυξήθηκαν κατά 15,4 %, ποσοστό μακράν ανώτερο εκείνου που είχε σημειωθεί το 1997, μετά τη μείωση του συντελεστή του ειδικού φόρου καταναλώσεως. Κατά τα επόμενα του 1999 έτη, εκτός του 2003, σημειώθηκε σχεδόν συνεχής αύξηση των πωλήσεων ίση με 10 % περίπου. Τα στοιχεία αυτά επιτρέπουν, κατά τη γνώμη μου, την υπόθεση ότι άλλοι παράγοντες, εκτός του φορολογικού, επηρέασαν την αυξητική τάση των πωλήσεων ζύθου κατά την περίοδο αναφοράς, συνεπώς δε και τη διαφορά μεταξύ του όγκου των πωλήσεων οίνου και ζύθου που δημιουργήθηκε κατά την περίοδο αυτή. Όσον αφορά τον οίνο, από τις στατιστικές πωλήσεων της Systembolaget προκύπτει όντως μείωση το 1997, έτος εφαρμογής του μειωμένου συντελεστή του ειδικού φόρου καταναλώσεως για τον ζύθο· εντούτοις το επόμενο έτος οι πωλήσεις αυξήθηκαν και πάλι κατά ποσοστό 2,7 %, σχεδόν ίδιο με το ποσοστό που σημειώθηκε το ίδιο έτος για τον ζύθο (2,8 %). Από το 1998 και μετά, οι πωλήσεις παρουσιάζουν αύξηση, έστω και μη συνεχή.

76. Τα στοιχεία τα οποία προσκομίζει η προσφεύγουσα δεν νομίζω ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικά, ιδίως διότι αφορούν γενικά τις πωλήσεις οίνου και ζύθου και συνεπώς δεν επιτρέπουν να εξεταστεί μεμονωμένα η μεταβολή των πωλήσεων των ανταγωνιστικών κατηγοριών των δύο προϊόντων. Δεύτερον, μολονότι είναι αληθές ότι από τις στατιστικές τις οποίες επικαλείται η Επιτροπή

77. Κατόπιν των προεκτεθεισών σκέψεων, είμαι της γνώμης ότι τα στοιχεία τα οποία προσκόμισε η Επιτροπή επιτρέπουν, στην καλύτερη περίπτωση, να αποδειχθεί η ευαισθησία του Σουηδού καταναλωτή στις μεταβολές των τιμών τις οποίες προκαλούν οι τροποποιήσεις του συστήματος φορολογήσεως των εν λόγω ποτών, ευαισθησία η οποία, σε ευθυγράμμιση με τις τοπικές

καταναλωτικές συνήθειες οι οποίες ευνοούν παραδοσιακά τον ζύθο, αποδεικνύεται μεγαλύτερη όσον αφορά τον οίνο [43]. Αποδεικνύεται επίσης ότι η αυξητική επίπτωση επί των πωλήσεων κατόπιν μειώσεως του συντελεστή του ειδικού φόρου καταναλώσεως είναι περιορισμένης χρονικά διάρκειας και εξαντλείται κατά πάσα πιθανότητα το αμέσως επόμενο έτος της ενάρξεως ισχύος της φορολογικής τροποποιήσεως.

78. Μολονότι από τα στατιστικά στοιχεία τα οποία προσκομίζει η Επιτροπή προκύπτει ορισμένη ελαστικότητα της ζητήσεως των επίμαχων προϊόντων σε σχέση με την τιμή, γεγονός το οποίο δεν αμφισβητεί το Βασίλειο της Σουηδίας [44], δεν είναι δυνατόν, κατά τη γνώμη μου, να εξαχθούν λυσιτελή στοιχεία όσον αφορά την επίπτωση των διακυμάνσεων τιμών στη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των εν λόγω προϊόντων τα οποία να *επιβεβαιώνουν* ότι οι αυξήσεις των πωλήσεων του ζύθου και του οίνου, αντιστοίχως, το 1997 και το 2002 μπορούν να αποδοθούν, έστω και εν μέρει, σε αποτέλεσμα υποκαταστάσεως. Ένα τέτοιο αποτέλεσμα εξαρτάται από τον βαθμό ανταγωνισμού μεταξύ των δύο προϊόντων και συνεπώς από τον συντελεστή σταυροειδούς ελαστικότητας της ζητήσεως, παράγοντες για τους οποίους η Επιτροπή δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο αξιολογήσεως.

79. Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα ποιο είναι in concreto το βάρος αποδείξεως που φέρει η Επιτροπή στο πλαίσιο μιας διαδικασίας παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.

80. Όπως προαναφέρθηκε, το Δικαστήριο δεν απαιτεί να επιβεβαιωθεί, μέσω στατιστικών δεδομένων ή οικονομετρικών μελετών, μια πραγματική προστατευτική επίπτωση του επίμαχου φορολογικού συστήματος, ούτε και θα μπορούσε ευλόγως να ζητηθεί από την Επιτροπή να αποδείξει κάτι τέτοιο [45]. Αυτό που χρειάζεται είναι να αποδειχθεί ότι ένα τέτοιο σύστημα είναι *ικανό* να έχει ανάλογη επίπτωση. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει το σύνολο των αντικειμενικών χαρακτηριστικών της επίμαχης φορολογικής ρυθμίσεως προκειμένου να αξιολογήσει αν, λαμβανομένης υπόψη της φορολογικής καταστάσεως που ίσχυε πριν την εισαγωγή της και των χαρακτηριστικών της αγοράς, υπάρχουν *επαρκή στοιχεία από τα οποία συνάγεται ότι η ρύθμιση έχει αντίκτυπο στη δυνητική κατανάλωση προϊόντων προελεύσεως άλλων κρατών μελών και στη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των οικείων προϊόντων* [46]. Εάν προκύπτουν ενδείξεις που να επιρρωννύουν τη θέση της Επιτροπής, στην ενδιαφερόμενη κυβέρνηση απόκειται να δικαιολογήσει την επίμαχη

43 — Από τις στατιστικές που προσκόμισε η Επιτροπή προκύπτει ότι η αύξηση των πωλήσεων οίνου το 2002 ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση των πωλήσεων ζύθου το 1997, παρά το ότι η μείωση του συντελεστή ειδικού φόρου καταναλώσεως για τον οίνο ήταν περίπου το 50 % της προηγούμενης μειώσεως του συντελεστή ειδικού φόρου καταναλώσεως για το ζύθο.

44 — Η αύξηση των πωλήσεων οίνου το 2002, την επαύριο της μειώσεως του ειδικού φόρου καταναλώσεως προκύπτει και από τις στατιστικές που προσκόμισε το Βασίλειο της Σουηδίας. Από τα υπομνήματα της καθής κυβερνήσεως προκύπτει επίσης ότι η λιγότερο ή περισσότερο υψηλή, αλλά πάντως αξιοσημείωτη, ελαστικότητα της ζητήσεως αλκοολούχων ποτών γενικά επιτρέπει στη Σουηδία να χρησιμοποιεί παραδοσιακά το μέσο της φορολογίας προκειμένου να παρεμβαίνει στις τιμές και συνεπώς στις καταναλωτικές συνήθειες. Κατά το παρελθόν, η αύξηση του συντελεστή για τα ποτά υψηλού αλκοολικού τίτλου, μαζί με άλλα μέτρα μη φορολογικού χαρακτήρα, επέτρεψε, για παράδειγμα, στην κυβέρνηση να προσανατολίσει τους καταναλωτές των εν λόγω ποτών προς άλλα προϊόντα μικρότερης περιεκτικότητας σε αλκοόλη, και ιδίως προς τον οίνο.

45 — Η προστατευτική επίπτωση μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αποδειχθεί αν πρόκειται για προϊόντα που μπορούν να υποκαταστήσουν το ένα το άλλο μόνον εν μέρει.

46 — Είναι σαφές ότι όσο πιο άμεση είναι η σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των οικείων προϊόντων τόσο ευχερέστερα θα μπορεί η Επιτροπή να ανταπεξέλθει στο βάρος αποδείξεως που φέρει· αν πρόκειται για πρακτικά ομοειδή προϊόντα, η Επιτροπή θα χρειάζεται να αποδείξει ουσιαστικά απλώς και μόνο ότι υπάρχει διαφορά φορολογίας.

διαφορά φορολογικής μεταχειρίσεως [47] και/ή να παράσχει στοιχεία που να αποκλείουν την ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 90, δεύτερο εδάφιο [48].

81. Αυτή η κατανομή του βάρους αποδείξεως δεν φαίνεται να είναι αντίθετη προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, στην οποία τα στοιχεία που προσκόμισε η Βελγική Κυβέρνηση και τα οποία αμφισβητήθηκαν ανεπιτυχώς από την Επιτροπή επέτρεψαν να διαπιστωθεί η ουσιαστική ουδετερότητα του διαφορετικού για τον οίνο και για τον ζύθο συντελεστή ΦΠΑ στη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των δύο προϊόντων και να απορριφθεί η άποψη της Επιτροπής όσον αφορά την πιθανή προστατευτική επίπτωση του συστήματος φορολογήσεώς τους.

82. Υπάρχουν στην κρινόμενη υπόθεση επαρκείς ενδείξεις που να υποδηλώνουν ότι το επίμαχο φορολογικό σύστημα έχει προστατευτικό χαρακτήρα;

83. Θα εξετάσω, κατ' αρχάς τα χαρακτηριστικά του εν λόγω συστήματος. Όπως παραδέχεται και η Σουηδική Κυβέρνηση, η φορολογική μεταρρύθμιση του 1997, με την οποία μειώθηκε κατά 40 % ο συντελεστής ειδικού φόρου καταναλώσεως επί του ζύθου, *μετέβαλε τη φορολογική ισότητα* που υφίστατο προηγουμένως μεταξύ ενισχυμένου ζύθου και οίνου με περιεκτικότητα σε αλκοόλη περίπου 11 % vol [49]. Βάσει του ισχύοντος σήμερα συστήματος, μολονότι ο ειδικός φόρος καταναλώσεως καθορίζεται για τον ζύθο όπως και για τον οίνο σε συνάρτηση με τον κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο, και συνεπώς βάσει ενός αντικειμενικού κριτηρίου που αντικατοπτρίζει τα χαρακτηριστικά των προϊόντων, *εντούτοις η μέθοδος υπολογισμού είναι διαφορετική* [50]. Πράγματι, ο ειδικός φόρος καταναλώσεως επί του ζύθου καθορίζεται πολλαπλασιάζοντας ένα προκαθορισμένο ποσό επί τον κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο του προϊόντος, έτσι ώστε *η φορολογία ανά βαθμό περιεκτικότητας κατ' όγκο να παραμένει αμετάβλητη ανεξαρτήτως της περιεκτικότητας του προϊόντος*, ενώ ο οίνος υποδιαιρείται σε 5 κατηγορίες, ανάλογα με την περιεκτικότητα σε αλκοόλη και, στο εσωτερικό κάθε κατηγορίας, *η φορολογία ανά βαθμό περιεκτικότητας κατ' όγκο κυμαίνεται από ένα ανώτατο όριο, για τους οίνους με μικρότερο αλκοολικό τίτλο, μέχρι ένα κατώτατο, για τους οίνους με μεγαλύτερο αλκοολικό τίτλο.* Στην τέταρτη κατηγορία, η οποία περιλαμβάνει τους οίνους που ανταγωνίζονται τον ενισχυμένο ζύθο, η φορολογία κυμαίνεται από 2,45 SEK ανά βαθμό περιεκτικότητας κατ' όγκο, για τους οίνους αλκοολικού τίτλου 9 % vol., έως 1,47 SEK για τους οίνους αλκοολικού τίτλου 15 % vol. Η επίπτωση της φορολογίας είναι συνεπώς εντονότερη για τους ελαφρύτερους οίνους, οι οποίοι είναι και οι φθηνότεροι και βρίσκονται σε αμεσότερη σχέση ανταγωνισμού με τον ζύθο.

84. Θα πρέπει, δεύτερον, να αξιολογηθεί η διαφορά φορολογίας μεταξύ των επίμαχων προϊόντων, η οποία οφείλεται στο

47 — Βλ., για παράδειγμα, την υπόθεση που αφορούσε τη φορολογική μεταχείριση της μετουσιωμένης μεθυλικής αλκοόλης στην Ιταλία, απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1981, 46/80, Vinal (Συλλογή 1981, σ. 77).

48 — Οφείλω να διευκρινίσω ότι αυτό δεν ισοδυναμεί με αντιστροφή του βάρους αποδείξεως και συνεπώς απόκειται στην Επιτροπή να παράσχει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία ώστε να στοιχειοθετήσει την prima facie ύπαρξη προστατευτικού αποτελέσματος.

49 — Όπως αναφέρει η ίδια η καθής κυβέρνηση.

50 — Από τη δικογραφία δεν προκύπτει αν, πριν την τροποποίηση του 1997, η μέθοδος υπολογισμού του ειδικού φόρου καταναλώσεως για τον οίνο και για τον ζύθο ήταν η ίδια.

προεκτεθέν φορολογικό σύστημα. Όπως παρατήρησα προηγουμένως [51], από τη σύγκριση της φορολογικής επιβαρύνσεως που επιβάλλεται αντιστοίχως στον οίνο και στον ζύθο προκύπτει, όποια κι αν είναι η παράμετρος συγκρίσεως που λαμβάνεται υπόψη (όγκος, αλκοολικός τίτλος ή τιμή των προϊόντων), ότι οι κατηγορίες οίνου που ανταγωνίζονται τον ζύθο υπόκεινται σε *σημαντικά* υψηλότερο ειδικό φόρο καταναλώσεως απ' ό,τι ο ζύθος.

85. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της αγοράς, η ευαισθησία του Σουηδού καταναλωτή στις διακυμάνσεις τιμών τις οποίες προκαλούν οι τροποποιήσεις του φορολογικού συστήματος είναι ουσιαστικά αδιαμφισβήτητη. Εξάλλου, από τη σύγκριση μεταξύ των τιμών των επίμαχων προϊόντων βάσει των στοιχείων που προσκόμισε η Σουηδική Κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αποκλειστεί η πιθανότητα η διαφορά φορολογίας των προϊόντων αυτών να έχει αντίκτυπο στον μεταξύ τους ανταγωνισμό [52]. Αλλά ούτε και οι στατιστικές, τις οποίες προσκομίζει η Σουηδική Κυβέρνηση και από τις οποίες προκύπτει ότι μεταξύ 1996 και 2003 οι πωλήσεις οίνου αυξήθηκαν κατά ποσοστό υψηλότερο από το ποσοστό αυξήσεως των πωλήσεων ζύθου, αποδεικνύουν αφεαυτές την απουσία προστατευτικού αποτελέσματος του επίμαχου φορολογικού συστήματος [53].

86. Υπ' αυτές τις συνθήκες, φρονώ ότι προκύπτουν εν προκειμένω επαρκή στοιχεία που επιτρέπουν να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι το επίμαχο φορολογικό σύστημα μπορεί να έχει επίπτωση στη δυνητική κατανάλωση οίνου και να θέσει σε δυσμενέστερη μοίρα το εν λόγω προϊόν, το οποίο εισάγεται κυρίως από άλλα κράτη μέλη, σε σχέση με τον ζύθο ο οποίος παράγεται κυρίως στο εσωτερικό της χώρας, στον βαθμό που ο ζύθος «αποτελεί το εγγύτερο [σημείο αναφοράς] από άποψη ανταγωνισμού» [54]. Η επιχειρηματολογία την οποία ανέπτυξε το Βασίλειο της Σουηδίας δεν ανατρέπει, κατά τη γνώμη μου, το εν λόγω συμπέρασμα. Φρονώ συνεπώς ότι η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

V — Επί των εξόδων

87. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Ενόψει των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξα σχετικά με την απόρριψη των ισχυρισμών του Βασιλείου της Σουηδίας και δεδομένου ότι η Επιτροπή υπέβαλε σχετικό αίτημα, φρονώ ότι το Βασίλειο της Σουηδίας πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

51 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 52 έως 56.

52 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 63 έως 73.

53 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση 168/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας.

54 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση της 12ης Ιουλίου 1983, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 27.

88. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του προεκτεθέντος άρθρου 69, η Δημοκρατία της Λετονίας, η οποία παρενέβη στην παρούσα δίκη, θα πρέπει να φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

VI — Πρόταση

89. Βάσει του συνόλου των προεκτεθεισών σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο:

— να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, επιβάλλοντας στους οίνους που ανταγωνίζονται τον ζύθο ειδικό φόρο καταναλώσεως σχετικά υψηλότερο απ' ό,τι στον ζύθο, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 90, δεύτερο εδάφιο ΕΚ·

— να καταδικάσει το Βασίλειο της Σουηδίας στα δικαστικά έξοδα·

— η Δημοκρατία της Λετονίας θα φέρει τα δικαστικά της έξοδα.